

Joan Estruch: l'art de fer-se preguntes

El gran referent a Catalunya de la sociologia de la religió publica les seves memòries

6 min. BARCELONA 02/10/2019 16:03

DÍDAC P. LAGARRIGA

1

Comparteix

Guarda

Joan Estruch, autor de 'Crec recordar'. / MARC ROVIRA

La memòria té vida, ens sacseja i la sacsegem, ens interpel·la quan creiem interpel·lar-la i, si la menystenim, en realitat és ella la que ens ignora. Escoltar -o llegir- les memòries d'algué és contemplar també com aquesta memòria s'explica a ella mateixa, selectiva, "infidel" -com diu el vers de Machado-. Joan Estruch, com a sociòleg i, per tant, expert en l'art de fer-se preguntes i aplicat en l'intent de desemascarar la realitat, és conscient d'aquesta memòria lliscant i, per tant, és de les primeres coses que diu al seu llibre de memòries, recentment publicat per Fragmenta, el títol del qual ja és tot un avís: 'Crec recordar'.

"Dotzenes de vegades -confessa- he mirat d'explicar a classe la noció d'"alternació" que sovint fa servir Peter Berger. En síntesi, significa que, al contrari del que solem pensar, en el sentit que el passat és fix i immutable, el passat és realment mòbil i mal·leable. Tendim a reinterpretar el passat en funció de les circumstàncies del present i dels nostres interessos del moment".

I també amb els nostres interessos del moment llegim la vida d'algué altre, i més quan es presenta plena, és a dir, amb sentit, conscient de les altres vides que l'han nodrit, agràida i, a la vegada, generosa, donant als altres del que més es té. En el cas de Joan Estruch, la seva donació més abundant no és material, sinó d'àmbit intel·lectual. Un intel·lecte que comença al cor.

La seva aportació a la sociologia és innegable, i més concretament a la sociologia de la religió, disciplina a la qual ha dedicat molts anys de recerca i docència i de la qual és el gran referent a Catalunya.

Voler entendre

Estruch va néixer el 1943 a Barcelona en una família protestant en què la religió tenia un paper cabdal, entre altres coses perquè formaven part d'una minoria. "La religió no era, per a mi, un fet evident, connatural, sinó una cosa que calia entendre i que obligava a reflexionar". L'avi patern, per exemple, va fundar i dirigir una escola a Sabadell, clausurada arran de la Guerra Civil, i va ser pastor d'una església que encara existeix avui. "Quan va morir, el seu enterrament va ser tot un esdeveniment a Sabadell. A la sortida de l'església es va fer una processó pel carrer darrere del cotxe fúnebre tirat per cavalls fins a anar al cementiri 'civil', destinat als protestants, lliurepensadors i suïcides. Amb la seva abundosa barba blanca, el recordo assegut en una butaca, silenciós i meditatiu. No crec que jugués mai amb mi". Quan l'any 1964 va publicar el seu primer llibre, 'L'ecumenisme, actitud espiritual. Aportació i testimoni d'un protestant català', el seu pare va exclamar: "He passat directament de ser el fill del senyor Estruch a ser el pare del Joan Estruch".

Si pot sorprendre que amb poc més de vint anys ja escrivi un llibre com aquell, llegint les memòries entenem perfectament que ho fes, gràcies al seu fervor intel·lectual i les ànsies de coneixement, sempre lligades a la fortuna d'envoltar-se de mestres, com per exemple el professor del Liceu Francès Pere Ribera ("Personalment li dec moltíssim, moltes lectures i descobertes d'autors i obres per a mi fonamentals. La primera vegada que vaig sentir la paraula 'sociologia', va ser ell qui la va pronunciar"), juntament amb la voluntat de viatjar, reunir-se, dialogar... Amb disset anys assisteix a l'Assemblea Ecumènica de la Joventut Europea a Lausana -Suïssa- i, de tornada, visita Agape, un centre ecumènic internacional a la regió dels Alps italians. El

1962 fa una visita breu però intensa a Taizé: "Van ser tres o quatre dies que em van marcar per a tota la vida. I és que durant un quant temps -fins que no coneix Heide, avui dia encara la seva dona- vaig pensar seriosament en la possibilitat de fer-me monjo de Taizé". D'allà en va tornar, a més, carregat de llibres, alguns dels quals són les seves primeres traduccions. Poc després, i ja casat, s'estableix a Lovaina per seguir els estudis, on descobreix l'obra de Peter Berger, del qual es considera deixeble, i es converteix en el traductor al català dels seus llibres clau ("Traduir Berger ha sigut sempre un plaer. Escriu la mena de coses que m'agradaria escriure i les diu molt millor que no ho sabia fer jo").

Tornada a Barcelona

En aquells anys a Lovaina neix el seu primer fill i accepta la proposta de ser professor ajudant de François Houtart a la universitat fins que, l'any 1970, li arriben notícies de la creació de la Universitat Autònoma Barcelona i la proposta de formar-ne part, cosa que accepta.

És un moment decisiu en la seva trajectòria i, alhora, un procés també de canvi intern, progressiu, que el fa passar del protestantisme al catolicisme i que, malgrat els seus dots de sociòleg, encara avui sembla dubtar a l'hora d'explicar-ho: "Esdevingut catòlic des de fa prop de mig segle, em sento incapaç de jutjar quina empremta ha deixat en mi el protestantisme d'aquella època, tot i que estic segur que és important". Cal que el seu fill li preguntés directament sobre aquesta qüestió en una entrevista que tanca el llibre de memòries perquè en parli una mica més: "Necessitava entendre el món en què vivia i em negava a continuar tancat en l'atmosfera reclosa i opressiva d'un protestantisme minoritari i centrat en si mateix. Volia trencar la barrera, i això em va portar a obrir-me als catòlics, que eren catòlics però que tenien una mateixa concepció de la religió que jo, de mentalitat oberta".

Des del 1971 a la seva jubilació el 2013 Estruch és professor a l'Autònoma, una universitat que va canviant de model al llarg dels anys i a la qual ell no estalvia les crítiques, tot i trobar en la docència la seva autèntica vocació. Ho combina amb les seves recerques al voltant del fet religiós, per exemple sobre el món monàstic, els vincles entre l'economia i l'Opus Dei i els nombrosos estudis sota el paraigua de l'ISOR, Investigacions en Sociologia de la Religió, un equip de recerca iniciat per ell. Dècades que, explicades de memòria i condimentades amb anècdotes i humor, són el complement perfecte per al recorregut intel·lectual i acadèmic d'un mestre humil i atent, disciplinat i rebel.

Comparteix a facebook (https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://ara.cat/_8a2c70c2?s=f)

Comparteix a twitter (http://twitter.com/share?url=http%3A%2F%2Fara.cat%2F_8a2c70c2%3Fs%3Dt&via=AraEstils&text=Joan%2Cse%20preguntes)